

ეკონომიკური მშვიდობა მდგრადი განვითარების გარანტი

დარეჟან ჩხიროძე

აკადემიური დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი, ქუთაისის უნივერსიტეტი, საქართველო
darejan.chkhirodze@unik.edu.ge

საკვანძო სიტყვები: ეკონომიკური მშვიდობა, მდგრადი განვითარება, შანსეკვალი პროცესები, ეკონომიკური რეკონსტრუქცია, ეკონომიკური ეფექტიანობის რეჟიმები

J.E.L. classification: O1, Q0, Q5.

ანოტაცია

ნაშრომში განხილულია ეკონომიკური მშვიდობის (ეკონომიკური მშვიდობის) მნიშვნელობის შესახებ მდგრადი განვითარების უზრუნველსაყოფად.

ეკონომიკური მშვიდობის განსაზღვრება-პოლიტიკური მშვიდობისაგან დამოუკიდებლად, ადამიანისა და გარემოს მიზეზ-შედეგობრივი ურთიერთობებით, ამ ურთიერთობის ჰარმონიზაციით, შეუქცევადობით, პროცესების გლობალიზაციით, მდგრადობით და დადებითი ფაქტორების მაქსიმიზაციით.

მდგრადი განვითარება ეს არის საზოგადოების განვითარების ისეთი სისტემა, რომელიც საზოგადოების ეკონომიკური განვითარებისა და გარემოს დაცვის ინტერესების გათვალისწინებით უზრუნველყოფს ადამიანის კეთილდღეობას, ცხოვრების დონის ხარისხის ზრდას და მომავალი თაობების უფლებას ისარგებლონ შექცევადი რაოდენობრივი და ხარისხობრივი ცვლილებებისაგან მაქსიმალურად დაცული ბუნებრივი რესურსებით და გარემოთი.

საზოგადოების მდგრადი განვითარება განსაზღვრავს ეკონომიკურ, ეკონომიკურ და სოციალური პროცესების განვითარებას ეკონომიკური მშვიდობის შენარჩუნების კრილში, როდესაც მოსახლეობის რიცხოვნობის ზრდა და მათი

მოთხოვნების დაკმაყოფილება მიმდინარეობს გონივრულად, გარემოს შესაძლებლობების გათვალისწინებით და ამავდროულად ეფუძვნება საზოგადოების განვითარების ობიექტურ კანონებს.

შესავალი

თანამედროვე პირობებში გარემოს დაცვისათვის ბრძოლა ისეთივე მნიშვნელოვანია, როგორც კაცობრიობის ბრძოლა მშვიდობისა და თანაარსებობისათვის. მხოლოდ სახელმწიფოთა მშვიდობიანი თანაარსებობის პირობებშია შესაძლებელი, მთელი ძალები მოხმარდეს ბუნებრივი გარემოს შენარჩუნების პრობლემების გადაწყვეტას. ნებისმიერი სახელმწიფოსათვის ეს პრობლემა ერთნაირად აქტუალურია, რამეთუ დაკავშირებულია კაცობრიობის საერთო მომავალთან, ეკონომიკური მშვიდობის უზრუნველყოფასთან.

ეკონომიკური მშვიდობის განმსაზღვრელი ფაქტორები

ბუნებრივ გარემოზე ომების შედეგად გამოწვეული ზემოქმედება თავს იჩენს ბუნებრივი რესურსების რაოდენობრივ და ხარისხობრივ ცვლილებებში, როგორცაა გარემოს მასიური გაჭურჭყიანება და ახალი ანთროპოგენული ლანდშაფტის ჩამოყალიბება, ეკონომიკური

რღვევა. ამ თვალსაზრისით ერთ-ერთ ყველაზე ნეგატიურ ფაქტორად ითვლება ომები და ომებისათვის მზადება. ეს პერიოდი უკავშირდება საომარი ადგილების შერჩევას და საომარი იარაღის დამზადების ობიექტად ბუნების გამოყენებას. მაგალითად, ქიმიური იარაღის გამოყენება, რომელიც განიხილება როგორც კაცობრიობის წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული. ისტორიაში ამის მრავალი მაგალითია ცნობილი.

გამოკვლევებით მრავალჯერ დადასტურდა ომებისა და ეთნოკონფლიქტების უარყოფითი გავლენა პიროვნების ფსიქიკაზე. საიდუმლოს არ წარმოადგენს არსებობს ბუნებაზე ზემოქმედების ისეთი ხელოვნური საშუალებები, როგორცაა სეისმური იარაღი. მას შეუძლია გამოიწვიოს კატასტროფული მიწისძვრები, წყალდიდობები და სხვა ბევრი რამ ეკომშვიდობის საზიანოდ.

ზემოთქმულიდან გამომდინარე შეიძლება დავასკვნათ, რომ ადამიანისა და გარემოს ჰარმონიული თანაარსებობა ეკოლოგიური მშვიდობის განმსაზღვრელი ფაქტორია.

ეკომშვიდობა განისაზღვრება პოლიტიკური მშვიდობისაგან დამოუკიდებლად ადამიანისა და გარემოს მიზეზ-შედეგობრივი ურთიერთობებით, ამ ურთიერთობის ჰარმონიზაციით, შეუქცევადობით, პროცესების გლობალიზაციით, მდგრადობით და დადებითი ფაქტორების მაქსიმიზაციით. (ბანძელაძე და ჩხიროძე, 2012:147).

ეკომშვიდობის გლობალიზაცია საერთაშორისო ორგანიზაციათა დონეზე გულისხმობს გაეროს, ევროკავშირის, იუნესკოს (მაგატეს ატომის მშვიდობიანი გამოყენება) და სხვა საერთაშორისო ორგანიზაციების მიერ კონვენციების, პაქტების და ხელშეკრულებათა თან-

მიმდევრულ მიღებას, დამტკიცებას და კონტროლს (გაერო, 2015).

ექსკლუზიური სიტუაციების და მოვლენების ნეიტრალიზების ღონისძიებათა წინასწარ განმჭვრეტი ხასიათი (პრევენცია) გულისხმობს, ამ მიზნით უმრავლეს ქვეყნებში საკანონმდებლო და ტექნიკური ხასიათის ზომების მიღებას.

გარემოზე და ადამიანის ჯანმრთელობაზე უარყოფითად მოქმედი საწარმო პროცესების გაუთვალისწინებელი შედეგების მინიმიზაციისათვის აუცილებელია:

- წინასწარ გათვლილ და დამუშავებულ სისტემათა შემუშავება მოსალოდნელი ავარიის აცილებისათვის;
 - მომხდარგაუთვალისწინებელ შემთხვევათა საჯაროობის იზრუნველყოფა;
 - სამამულო ტექნიკურ საშუალებათა გამოცდილების არარსებობის შემთხვევაში უცხოურ ტექნოლოგიათა მიშველება და გამოყენება;
 - ეკომშვიდობა კავშირი სოციალურ ეკოლოგიასთან. (ბანძელაძე და ჩხიროძე, 2012:154).
- ეკომშვიდობა უშუალოდ უკავშირდება სოციალურ ეკოლოგიას. ეს კავშირი შეიძლება იყოს მარტივიცა და რთულიც.
- ეკომშვიდობის დარღვევის სოციალურ ეკონომიკური საფუძვლები შეიძლება იყოს როგორც უკონტროლო სამეურნეო საქმიანობა, ასევე გამიზნული მომხმარებლური დამოკიდებულება ბუნებრივი გარემოს მიმართ.

მდგრადი განვითარების მოდელი და მწვანე ეკონომიკა

მდგრადი განვითარება ეს არის საზოგადოების განვითარების ისეთი სისტემა, რომელიც საზოგადოების ეკონომიკური განვითარებისა და გარემოს დაცვის ინტერესების გათვალისწინებით უზრუნველყოფს ადამიანის კეთილდღეობას, ცხოვრების დონის ხარისხის ზრდას

და მომავალი თაობების უფლებას ისარგებლონ შექცევადი რაოდენობრივი და ხარისხობრივი ცვლილებებისაგან მაქსიმალურად დაცული ბუნებრივი რესურსებით და გარემოთი.

მდგრადი განვითარება გულისხმობს პირობების შექმნას გრძელვადიანი ეკონომიკური განვითარებისათვის გარემოს დაცვის საკითხების მაქსიმალური გათვალისწინებით. მდგრადი განვითარების შესახებ კონვენცია მიღებულ იქნა 1995 წელს კოპენჰაგენის მსოფლიო სამიტზე, სადაც ხაზი გაესვა სოციალური სეგრეგაციის წინაღმდეგ ბრძოლისა საზოგადოების ჯანმრთელობის დაცვის აუცილებლობას. (ახალი, გლობალური წესრიგი... 2015)

2002 წლის იოჰანესბურგის მდგრადი განვითარების საერთაშორისო კონფერენციამ საფუძველი ჩაუყარა თემის ახლებურ გააზრებას. აქცენტი დაისვა მდგრადი განვითარების მიზნების მიღწევის კონცეფციებსა და მეთოდებზე. ასევე მიღებულ იქნა გადაწყვეტილება განათლების პროცესის გააქტიურების თაობაზე მდგრადი განვითარების კონცეფციის რეალიზაციის მიზნით. 2005 წლის 1 იანვრიდან ამოქმედდა გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ღონისძიება – “განათლება მდგრადი განვითარებისათვის” (განათლება მდგრადი განვითარების ეროვნული სტრატეგია, 2017)

„განათლება მდგრადი განვითარებისათვის” თვალისწინებს მდგრადი განვითარების მიზნების და მათი შესრულების მექანიზმების უზრუნველყოფის პროცესში ახალგაზრდების ჩართულობას და ახლებური ხედვით დანახული საზოგადოების განვითარებას, ინფორმირებული და პასუხისმგებლობის უნარის მქონე მომავალი თაობის ჩამოყალიბებას (რატიანი, 2015:4)

მდგრადი განვითარების უზრუნველყოფა მოითხოვს მსოფლიო ეკონომიკის, დემოგრაფიული პოლიტიკის შეცვლას. ასევე მრავალღირებულებათა გადაფასებას, ცხოვრების არ-

სებული ზოგიერთ წესზე უარის თქმასაც კი. ეს მოთხოვნები განპიროვნებული არის ეკოლოგიური რევოლუციით, რომელიც მყარად დგას მის წინარეაგარული და სამრეწველო რევოლუციების გვერდით და განიხილება როგორც კაცობრიობის ისტორიაში საზოგადოების სოციალურ გარდამქმნელ ძირითად ფაქტორად. ეკოლოგიური რევოლუციის დანიშნულება განსხვავებულია აგრარული და სამრეწველო რევოლუციებისაგან. განვიხილოთ თვითოეული მათგანი. აგრარურმა რევოლუციამ ბუნებრივ რესურსებთან კავშირში შესძლო მოსახლეობის რიცხოვნობის ზრდა, ხოლო ეკოლოგიურმა რევოლუციამ კი უზრუნველყო თანაფარდობა მოსახლეობის რიცხოვნობის ზრდას მათი მოთხოვნილების დაკმაყოფილებასა და ბუნებრივი რესურსების შესაძლებლობებს შორის, ეკოლოგიური რევოლუციის ძირითად ძალას თანამედროვე პირობებში საინფორმაციო ტექნოლოგიების განვითარება და მათი დანერგვა წარმოადგენს, ის წინა რევოლუციებისაგან განსხვავებით სწრაფად წარიმართა. ყველა განხილული რევოლუციების განვითარება მდგრადობა და ეკომშვიდობის შენარჩუნება. ეკოლოგიურმა რევოლუციამ შესძლო განესაზღვრა მდგრადი განვითარებისა და ეკომშვიდობის შენარჩუნების ოპტიმალური გზები, როგორც ახლანდელი ისე მომავალი თაობების სიცოცხლის უზრუნველსაყოფად. ბუნებაზე ადამიანის ზემოქმედების პოზიტიური შედეგები მიიღწევა, თუკი საქმიანობის განხორციელება ეყრდნობა სწორ სისტემურ მეცნიერულ კვლევებზე დაფუძნებულ დასკვნებს. ამჟამად ეკონომიკური მეცნიერების წინაშე დგას დილემა, გასცეს სწორი პასუხი იმ ეკონომიკურ კავშირებსა და კანონზომიერებებს, რომელიც დაკავშირებულია ბუნების დაცვასა და საბაზრო ეკონომიკურ პროცესებთან, ამავდროულად

პროცესები წარიმართოს ბუნების შესაძლებლობების გათვალისწინებით, საბაზრო ეკონომიკის განვითარებითა და საზოგადოების კეთილდღეობის უზრუნველყოფით, მათ შორის ბალანსის დაურღვევლად. (Baronio, 2019:15)

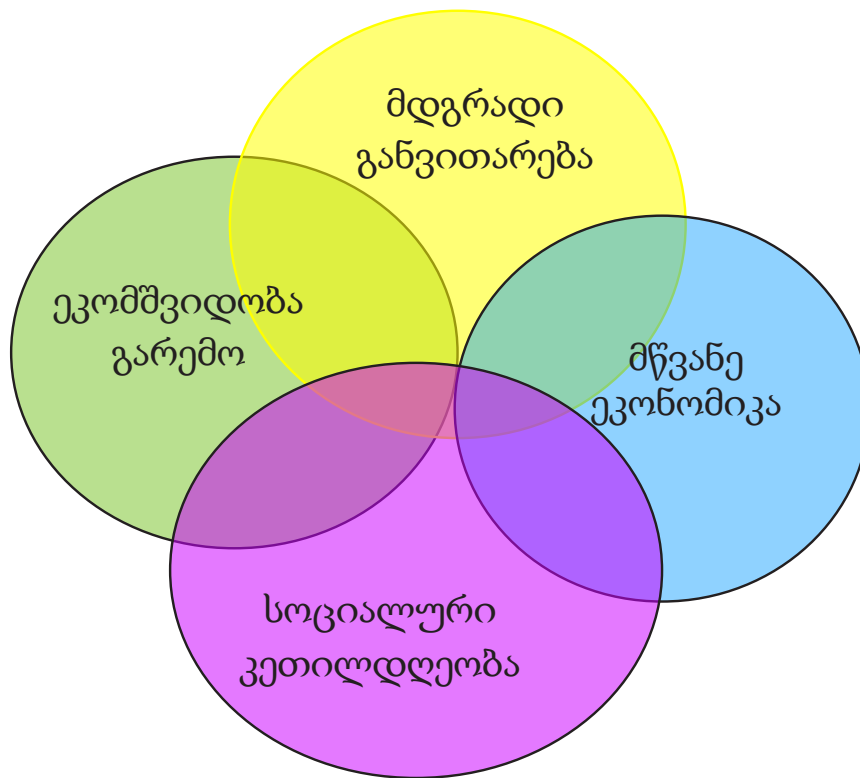
2018 წლის მონაცემებით, საქართველომ 180 ქვეყანას შორის ეკოლოგიური ეფექტიანობის რეიტინგში (Environmental Performance Index, EPI) 94-ე ადგილი დაიკავა და 2016 წლის მონაცემებთან შედარებით 17 პუნქტით გაუმჯობეს-

და. საერთო ჯამში, მკვლევარებმა საქართველოს 55,69 ქულა მიანიჭეს მაქსიმალური 100 ქულიდან.

საქართველოში მოქმედებს პროგრამა „მწვანე ეკონომიკის მხარდაჭერა აღმოსავლეთ პარტნიორობის ქვეყნებში (EaP GREEN), რომელიც დაფინანსებულია ევროკავშირის მიერ და მიზანია აღმოსავლეთ თანამშრომლობის ექვსი ქვეყნის: აზერბაიჯანის, ბელორუსის, საქართველოს, მოლდოვას რესპუბლიკისა და უკ-

ნახაზი

მდგრადი განვითარების მოდელი

რაინის მხარდაჭერა მწვანე ეკონომიკის განვითარებაში, რაც გულისხმობს ეკონომიკური ზრდის ხელშეწყობას გარემოს დეგრადაციის და ბუნებრივი რესურსების ამოწურვის გარეშე. პროგრამამ (RECP) საქართველოს დმოუჩინა

მნიშვნელოვანი დახმარება მწვანე ეკონომიკის განვითარების გზაზე. (მწვანე ეკონომიკა, 2017). მაგალითის სახით შეიძლება მოვიყვანოთ ბიოდეგრადირებადი პარკების შემოტანა მიმოქცევაში.

დასკვნა

ნაშრომში განხილულია ეკოლოგიური მშვიდობის (ეკომშვიდობის) მნიშვნელობის შესახებ მდგრადი განვითარების უზრუნველსაყოფად.

ეკომშვიდობის უზრუნველყოფა მოითხოვს:

✓ ეკომშვიდობის გლობალიზაცია საერთაშორისო ორგანიზაციათა დონეზე.

✓ ექსკლუზიური სიტუაციების და მოვლენების ნეიტრალიზების ღონისძიებათა წინასწარ განმჭვრეტი ხასიათი.

✓ პროგნოზირება და შეფასება

წინასწარ გათვლილ და დამუშავებულ სისტემათა შემუშავება მოსალოდნელი ავარიის აცილებისათვის.

✓ მომხდარ გაუთვალისწინებელ შემთხვევათა საჯაროობის იზრუნველყოფა.

✓ სამამულო ტექნიკურ საშუალებათა გამოცდილების არარსებობის შემთხვევაში უცხოურ ტექნოლოგიათა მიშველება და გამოყენება.

საზოგადოების მდგრადი განვითარება ეკომშვიდობასთან მიმართებით :

✓ ეკოლოგიურ, ეკონომიკურ და სოციალურ პროცესების განვითარება ეკომშვიდობის შენარჩუნების ჭრილში;

✓ მომავალზე გათვლილი განვითარება;

✓ მოსახლეობის რიცხოვნობის ზრდა და მათი მოთხოვნების დაკმაყოფილება გონივრულად, გარემოს შესაძლებლობების გათვალისწინებით

ლიტერატურა და წყაროები:

1. ახალი, გლობალური წესრიგი მდგრადი მომავლისათვის (2015)

URL: file:///C:/Users/User/Desktop/sustainable_development_goals.htm#.Xdagx9Izals (ხელმისაწვდომია 28.10.2019)

2. განათლება მდგრადი განვითარების ეროვნული სტრატეგია და სამოქმედო გეგმა 2018-2020.

URL: http://www.ungeorgia.ge/geo/sustainable_development_goals#.XdahztIzals (ხელმისაწვდომია 28.10.2019)

3. ბანძელაძე, მ., ჩხიროძე, დ. (2012) ეთიკა და ეკოლოგიის ზნეობრივი საფუძვლები. ქუთაისი. აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა. გვ. 147-153.

4. გაერო (2015) მდგრადი განვითარების დღის წესრიგი „ჩვენი სამყაროს 2030 წლის დღის წესრიგი მდგრადი განვითარებისათვის“

URL: http://www.ungeorgia.ge/geo/sustainable_development_goals#.XdahztIzals (ხელმისაწვდომია 28.10.2019)

5. Baronio, A. M. (2019). *Green Economy and The Dimensions of Sustainability Green Economy and The Dimensions of Sustainability*. (October 2018).

URL: [https://doi.org/10.15341/jbe\(2155-7950\)/10.09.2018/008](https://doi.org/10.15341/jbe(2155-7950)/10.09.2018/008) (ხელმისაწვდომია 28.10.2019)

6. რატიანი, მ. (2015) ასწავლო დღეს ისე, რომ ფიქრობდე მომავალზე. განათლება მდგრადი განვითარებისთვის (ელვერსია). თბილისი.

URL: <http://mastsavlebeli.ge/wp-content/uploads/2015/12/ratiani-mdgradi-ganviTareba.pdf> (ხელმისაწვდომია 28.10.2019)

7. მწვანე ეკონომიკის განვითარება ევროკავშირის აღმოსავლეთ სამეზობლოში (EaP GREEN). (2017). მწვანე ეკონომიკა. URL: www.recp.ge; (ხელმისაწვდომია 28.10.2019)